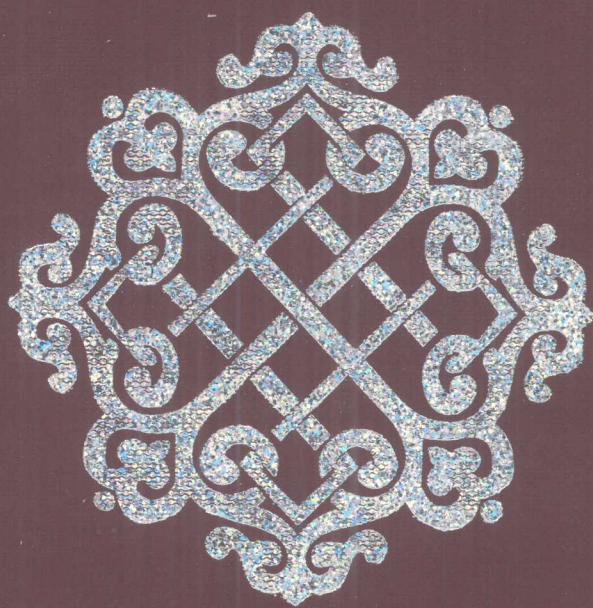

རྒྱ་སྐད་ཀྱི་མཁའ་མཛོད་ཀྱི་མཁའ་མཛོད་ཀྱི་མཁའ་མཛོད་

藏蒙汉对照大辞典

藏蒙汉对照大辞典

辽宁民族出版社

བོད་སྐད་ཀྱི་གསུམ་གྱི་ཡན་ཐུང་ཆེན་མོ་འོ།

ᠪᠣᠳ་སྐད་ཀྱི་གསུམ་གྱི་ཡན་ཐུང་ཆེན་མོ་

藏蒙汉对照大辞典

辽宁民族出版社

མགོ་བརྒྱུད།

《བོད་སྐད་ཀྱི་གསུམ་གྱི་ཤན་ཐུར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》འདི་ལོ་འགར་བརྒྱུད་ནས་མ་ཡིག་འདི་ཉིད་
མཐར་ཐུ་ཆེད་སློག་པ་པོ་དང་ངོ་འཕམ་པ་རེད། འདི་ནི་ད་ལྟོ་བར་རྒྱལ་ཁབ་ཤིང་གི་བོད་སྐད་ཀྱི་
གསུམ་གྱི་ཤན་ཐུར་ཚུགས་བསྐྱུས་བྱས་པའི་ཡང་དང་པོའི་ལས་མཁོའི་ཆོག་མཛོད་ཡིན། ཆོག་མཛོད་འདིའི་
ནང་དུ་བོད་ཡིག་གི་སྟངས་ཀྱི་བྱ་ལྷན་ཅམ་དང་། དེ་ལས་མང་ཤོས་ནི་བོད་སྐད་གི་གསེབ་རིག་པའི་བར་
ཆད་དང་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐ་སྟངས་ཡིན་ལ། བོད་སྐད་གི་གསེབ་རིག་སློབ་སྦྱོང་དང་ཡིག་བསྐྱར་བྱེད་
པའི་ལས་མཁོའི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་ཞིག་ཡིན།

ཆོག་མཛོད་འདི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་“གོ་ལུ་འེ”གལ་ཆེད་དཔར་སྐྱབ་དཔེ་ཆའི་ཆོད་པ་ཞིག་ཡིན།

《བོད་སྐད་ཀྱི་གསུམ་གྱི་ཤན་ཐུར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》ཚུགས་བསྐྱུས་བྱས་པ་འདི་ཉིད་ང་ཆོད་ལས་
ཁྱངས་ཀྱི་གལ་ཆེད་ཆོད་རིག་ཞིབ་འཇུག་གི་ལས་གཞི་ཞིག་ཡིན། ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་པའི་དུས་ལྷན་ང་ཆོད་
ལས་ཁྱངས་ཀྱི་མཁས་དབང་སླུ་ཞབས་ཆེ་བསྐྱལ་བཟང་གིས་མཛོད་པའི་《བོད་སྐད་གསེབ་རིག་བརྒྱུད་ཡིག་》
དཔར་སྐྱབ་བྱས་རྗེས་འབྲེལ་ཡོད་ལས་ཁྱངས་དང་མཁས་དབང་ནམས་ཀྱིས་གདེང་འཇོག་བཟང་པོ་
ཐོབ། འོན་ཀྱང་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ཆ་རྒྱུན་གྱིས་ཆད་བཀག་པས་ཐ་སྟངས་བསྐྱུ་བྱུ་བྱུང་བ་དང་ནང་དོན་མི་
ཆང་བས་དཔར་སྐྱབ་བྱས་རྗེས་ས་གནས་སོ་སོའི་སློག་པ་པོ་ནམས་ཀྱིས་འཕྲིན་ཡིག་ཡོང་དོན་ནི་ནང་དོན་ཁ་
བསྐྱོང་དང་ལེན་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིན་ཐང་མཐོར་འདེགས་དགོས་པའི་རེ་བ་བཞུགས། སླུ་ཞབས་བསྐྱལ་ཉིད་
གིས་སློག་པ་པོ་ནམས་རེ་བ་ལྟར་ནང་དོན་ཐད་ལ་སྤར་ཡང་ཁ་བསྐྱོང་པའི་ག་ཕྱིག་ཡོད་ཀྱང་སྐབས་མ་ལེགས་
པར་གྲན་ལགས་བསམ་འདུན་མ་འགྲུབ་ནས་སླུ་གཤེགས་སོ། སླུ་ཞབས་བསྐྱལ་ལགས་ཀྱི་བསམ་འདུན་
མཛོད་འཕྱར་ཆེད་དུ་ང་ཆོད་ལས་ཁྱངས་ཀྱིས་1990ལོར་མི་རྒྱ་ཅ་འཇུགས་བྱས་ནས་སྤར་ཡང་ཚམ་སློག་བྱས་
པ་ཡིན། ད་ཐངས་ཚམ་སློག་བྱེད་སྐབས་བོད་སྐད་མི་རིགས་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་དེང་དུས་བོད་སྐད་
རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བའི་དགོས་མཁོ་ལྟར། སླུ་ཞབས་ཀྱང་དབྱེ་སྟུན་གྱིས་གཙོ་སློག་
མཛོད་པའི་《བོད་རྒྱ་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》མ་ཕྱི་བྱས་ནས། དགེ་བཤེས་ཆོས་གཤེགས་ཀྱི་《བརྒྱ་དག་མིང་ཆོག་
གསལ་བ་》དང་། ལུས་ཉོད་ཆོད་གྱིས་གཙོ་སློག་མཛོད་པའི་《བོད་རྒྱ་ཤན་ཐུར་གྱི་ལྟ་སའི་ཁ་སྐད་ཆོག་
མཛོད་》དང་། ཆོད་ལུས་གྱིས་མཁོ་སྦྱོང་མཛོད་པའི་《བསྐལ་བཟང་སྟོང་གི་མཆོད་བྱང་》སྐགས་འབྲེལ་ཡོད་
ལས་མཁོའི་ཆོག་མཛོད་50ལྷན་ཅམ་ལ་བྱར་ལྟ་བུའི་ནས་《བོད་སྐད་ཀྱི་གསུམ་གྱི་ཤན་ཐུར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་
མོ་》འདི་ཁྱབ་པ་ཡིན་པས་ནང་དོན་རྒྱ་ཆེ་བའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད།

མོད་ཀྱི་གསེང་ལྷ་དང་སོག་རིགས་ཀྱི་གསེང་ལྷ་གཉིས་སྟེལ་རེས་ཕྱེད་པ་ལྷག་ཏུ་དཔེ་ལོན། ཟུ་མེའི་
 ཏུས་རབས་8པའི་སྐབས་ཟུ་མོད་ཀྱི་གསེང་ལྷ་ལམས་དབང་གཟུ་མོག་ཡོན་ཉན་མགོན་པོས་མཛད་པའི་《གསེང་
 ལྷ་རྒྱུད་བཞི》དེས། སོག་རིགས་ཀྱི་གསེང་ལྷ་ལམས་དབང་དང་གསེང་ལྷེལ་རེས་བྱས་ཤིང་། སྐབས་
 དེའི་སོག་རིགས་ཀྱི་གསེང་ལྷ་ལ་ཉ་ལས་དགོས་པའི་ཐུབ་འབྲས་ཚོལ། 《གསེང་ལྷ་རྒྱུད་བཞི》ཡི་ལཱ་ཁ་ཁས་
 བོ་སོག་རིགས་ཀྱི་གསེང་ལྷ་ལས་བཟུ་ལེན་བྱས་ཤིང་། དཔེར་ན། “རྟོད་ཀྱི་མེ་བཙའ་”དང་“མིར་ཁི”
 སོགས་ལྷ་བྱུང།

[illegible]

སྒྲོན་གྲགས་ཆེ་བའི་སྒྲོན་རྒྱུ་མཁས་ཆེན་སྒྲོན་ཤྲོ་ལྷིང་དག་ལྟ་ཆོས་ཆེ་བསྐྱོད་འཛིན་རིན་པོ་ཆེས་མཛད་པའི་
《མན་ངག་རིན་ཆེན་འབྲུང་གནས་》། ཏུས་རབས་19པའི་ནང་སོག་ནི་མན་གྱི་སྒྲོན་གྲགས་ཆེ་བའི་སོག་སྒྲོན་
མཁས་དབང་དག་ལྟ་ཆོས་ཆེན་མཛད་པའི་《མཛོས་མཆར་མིག་རྒྱན་》སོགས་དཔེ་འོས་ཀྱི་ཆབ་མཆོན་ཡིན།
ཏུས་མཆུང་ས་སྤྱོད་ཀྱི་《གསེར་གྱི་རྒྱུད་བཞི་》དང་དེ་མིན་གྱི་སྒྲོན་གཞུང་སོགས་སོག་ཡིག་ཏུ་བརྒྱུར་བ་དེས་
རྒྱལ་ཁྱིལ་ནང་གི་མི་རིགས་སོ་སོས་བོད་ཀྱི་གསེར་གྱི་སྤྱོད་རྒྱུད་དང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་དབུད་གཞི་མིག་དཔེ་
གཙ་ཆེའི་མ་ཁྱེད་ཡིན།

སོག་རིགས་མཁས་དབང་རྣམས་ཀྱིས་བོད་ཡིག་གི་ལམ་ནས་ཆོས་གཞུང་དང་། སོག་པོའི་གསེར་རིག་
མཆོན་ཉིད་རིག་པ། ཡོ་རྒྱལ། སྐད་ཡིག་ ཚུལ་རིག་ སྐར་ཅིས་སོགས་ཀྱི་ཐད་ནས་གསུང་ཚུལ་
འཕྲུལ་ཆེན་གྱིས་ཡོད། གསུང་ཚུལ་འདི་དག་སྤྱི་འདོན་དང་བསྟུ་བྱ་བ་བྱེད་རྒྱུ་ནི་སོག་པོའི་རིག་གནས་
དང་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བའི་གལ་ཆེའི་ཞིབ་འཇུག་དབུད་གཞི་ཞིག་ཡིན།

བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱོད་ཆོས་ལུགས་ནི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ཆེ་ཁག་གསུམ་གྱི་གས་
ཤིག་ཡིན། ཏུས་རབས་8པའི་ཏུས་སྤྱོད་རྒྱ་གར་ནས་བོད་ཏུ་དར་ཞིང་། བརྒྱུད་རིམ་ཁྱེད་ཀྱི་ཡང་མ་
ཉམས་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་། ཏུས་རབས་16པའི་ཏུས་མཇུག་ཏུ་རྒྱ་ཆེ་བའི་སྒྲོན་ནས་སོག་ལྷུ་དང་ཨོ་རྩ་མེའི་
ཤར་རྒྱུད་སོགས་སྤྱི་ཤན་གྲགས་གཏིང་ཐབ་ཐོབ་ཡོད། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ནི་ཆོས་ལུགས་ཁོ་ནའི་
གནད་དོན་མིན་ལ། རྒྱལ་ས་བསྐྱེད་རང་བཞིན་གྱི་རིག་གཞུང་གི་བྱུང་ཁྲིམས་ཤིག་ཡིན། དཔེ་མང་པོའི་
སྒྲོན་ནས་གསུལ་བྱུང་སྤྱི་ཤན་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ནང་ཏུ་ཚོད་སྒྲུབ་རིག་པའི་ལྟ་བ་དང་། གསེར་རིག་ མ་རྒྱུང་
འབྲུལ་འཁོར། སྐར་ཅིས་སོགས་འབྲུལ་ཡོད་པས་གལ་ཆེའི་ཞིབ་འཇུག་གི་རིག་ཐང་ལྡན་པ་དང་། ང་
ཆོས་རྒྱལ་ས་མང་པོ་དང་བྱུར་མང་པོའི་སྒྲོན་ནས་ཆོན་རིག་ཞིབ་འཇུག་དང་གོས་བསྐྱར་བྱེད་འོས་པ་ཞིག་ཡིན།

དེར་ཏུས་བོད་རིག་པ་དང་སོག་པོའི་རིག་པ་ལས་ལྷག་པར་ཏུ་བོད་སྒྲོན་དང་སོག་སྒྲོན་ནི་འཛམ་གླིང་
རིག་གཞུང་ཐད་ཏུ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་གལ་ཆེའི་དབུད་གཞི་ཞིག་ཡིན། 《བོད་སོག་རྒྱ་གསུམ་གྱི་ཤན་བྱུར་
ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》འདི་ཉིད་དཔར་སྐྱོད་བྱེད་པ་དེས་རྒྱལ་ཁྱིལ་ནང་གི་བོད་སོག་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུར་
ཅུང་མཐོ་བའི་རིག་གཞུང་གི་རིན་ཐང་དང་བོད་རྒྱུད་ཀྱི་རིན་ཐང་ལྡན་ཞིང་། རྒྱ་ཆོག་སོག་རིག་ལྷུ་
ཁྲིམས་ནང་ཏུ་བསྟོད་བཟགས་བྱེད་འོས་པའི་ཆོན་རིག་ཞིབ་འཇུག་གི་གྲུབ་འབྲས་ཡིན་ལ། མིའི་རིགས་
ཡོངས་ཀྱི་རིག་གནས་ཡར་ཐོན་དང་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བར་ཕན་པ་ཡོད་མིན། དེར་བརྟེན་ཆོག་མཛོད་འདི་
ཉིད་རྒྱལ་ས་སྤྱི་བྱེད་པའི་སྐབས་སྤྱི་གནས་རྒྱལ་དངོས་དང་བསྐྱོད་ནས་ཅུང་ཆ་ཆང་བའི་སྒྲོན་ནས་བོད་སྒྲོན་
དང་སོག་སྒྲོན་གྱི་མིང་བརྟན་དང་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱོད་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐ་སྐྱོད་རྣམས་བསྟུ་བྱ་བ་བྱས་ཡོད།

《བོད་སོག་རྒྱ་གསུམ་གྱི་ཤན་བྱུར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》འདི་སྤྱི་གྲོག་པ་པོ་དང་ལྷ་མོ་ནས་རྩ་འབྲུད་ཡོང་
བའི་བྱིར། ཚུལ་རྒྱག་པ་རྣམས་སྤྱོད་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེད་ཀྱི་སྤྱོད་པས་ཤུགས་མཉམ་ཏུ་སྤྱི་ཞིང་དཀར་ཆོག་ས་
ཆེན་པོས་བཙོན་འགྲུས་བཀྱིས། ལྷག་པར་ཏུ་སྤྱི་སྤྱོད་རྒྱུར་དང་། ཀར་ཅོ་རིག་ སྤྱང་ཀེན་ཆེ་མེག་
གསུམ་གྱིས་གཙ་རྒྱག་མཛད་ཅིང་ཁོང་རྣམས་ནི་བོད་སོག་རྒྱ་གསུམ་གྱི་ཡིག་བྱང་ཏུ་རྒྱུབ་པས་སོ་སོའི་བྱང་
ཆོས་འབྱུར་ཏུ་ཐོན་པ་བཀྱིས་ནས། ཆ་གང་གི་དཀར་ཆེན་ལྟར་ཏུ་བསྐྱེད་ཅིང་ཆོག་མཛོད་འདི་ཉིད་དཔར་

ལྷན་བཅོ་ཆུང་མཛད་རྒྱུ་གཤེད་ས་སྤྱི་ཚན་པ་བཞག་ཡོད།

ཆོག་མཛོད་འདི་ཉིད་སྤྱི་གས་ཐུག་ཕྱིད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁོད་ཏུ་ལྷན་ཁབ་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ལུ་ཡོན་
ལྷན་ཁབ་དང་། བང་སོག་ཆབ་སྐོས། བང་སོག་ཚོར་མིད་ཐེན། མཆོ་སྤྱོད་སྤྱི་འབྲམ་དགོན་པ། བེན་
མེད་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ལས་ཁུངས་སོགས་ཀྱིས་ལྷན་སྦྲུང་དང་རྒྱལ་ས་རམ་ཐོབ་སྤྱོད་ཡོད། ད་ཏུང་ལྷན་
སྤྱི་སྤྱོད་ཀྱགས་ལྷན་པའི་སོག་པའི་སྐད་ཡིག་མཁས་ཅན་ནང་སོག་སློབ་ལྷ་ཆེན་མའི་ཚ་རྒྱུ་ཆེད་གཤེད་ཐེད་དང་།
སྤྱོད་ལྷན་ཡོངས་མི་དམངས་འབྲམ་མི་ཆོགས་ཆེན་མི་རིགས་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁབ་གི་སྤྱོད་འདྲི་ཕྱིད་ས་སྤྱོད་ཀྱགས་ཆེ་
བའི་མཁས་ཅན་མི་རིགས་གནད་དོན་གྱི་མཁས་དབང་འདས་ཚར་བའི་ཉི་ཏུང་ཚ་རྒྱུ། ལྷན་ཁབ་མི་
རིགས་དོན་གཅོད་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁབ་ལྷན་རན་གཞོན་པ་མིང་ཅིང་། ལྷན་གྱི་ཐོད་བརྒྱུད་ནང་བཟུང་སློབ་
སྤྱོད་གི་ཞིབ་འཇུག་པ་སྤྱི་སྤྱོད་བཟུང་འབྲུང་རྣ་ལྟ་། ལྷན་དབྱང་མི་རིགས་སློབ་ལྷ་ཆེན་མའི་ཚ་རྒྱུ་ལེ་
དབྱང་ཐེ། ལྷན་གྱི་ཐོད་རིག་པའི་ཤེས་རིག་ལྷ་གནས་ཀྱི་ལྷན་རན་གཞོན་པ་ལྷན་ཐེན་ཚ་རྒྱུ། ལྷན་གྱི་
ཐོད་རིག་པའི་ཤེས་རིག་ལྷ་གནས་ཀྱི་ལས་བྱ་པ། ལྷན་དབྱང་མི་རིགས་སློབ་ལྷ་ཆེན་མའི་ཚ་རྒྱུ་སྤྱི་སྤྱོད་ལ་བཟུང་
འབྲུང་ཐེད། ལྷན་དབྱང་ས་མི་རིགས་སློབ་ལྷ་ཆེན་མའི་ཐོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་སློབ་སྤྱོད་ཀྱི་ཚ་རྒྱུ་དཔལ་འབར་དོ་
རྒྱུ་དང་གོ་བྱལ་ཀྱགས་པ་འབྲུང་གནས། བང་སོག་སློབ་ལྷ་ཆེན་མའི་སོག་པའི་སྐད་ཡིག་ཞིབ་འཇུག་ཁབ་གི་
ཚ་རྒྱུ་ལྷན་མཆོན་སོགས་མཁས་ཆེན་ཚམས་ཀྱིས་མཛུབ་སྟོན་དང་བསྐུལ་མ་གཏོང་སྤྱོད་ཡོད། འདི་ནས་
ང་ཆོས་ལྷན་སྦྲུང་དང་རྒྱལ་ས་རམ་ཐོབ་ཕྱི་ལས་ཁུངས་དང་མཁས་དབང་ཚམས་ལ་ལྷན་བསམ་ནམ་
དག་གིས་བཀའ་དྲིན་ཆེན་ཏུ་བྱ་བ་ཡིན། ལྷན་པར་ཏུ་ལྷོ་ཉིན་མི་རིགས་དཔེ་ལྷན་ཁབ་གི་སྤྱོད་སྤྱོད་ལྷན་
གཅོ་སྤྱོད་པ་གཞོན་པ་ཆོད་ལྷོ་མཐུན་གྱིས་ཆོག་མཛོད་འདི་ཉིད་ཀྱི་དཔེ་སྤྱོད་དཔར་སྤྱོད་ཕྱིད་པར་བྱགས་
ངལ་ཆེན་པོ་སྤྱོད་བས་འདི་ནས་ཞིང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་དྲིན་ཆེན་ཏུ་བྱ་བ་ཡིན།

ཆོག་མཛོད་འདི་ནི་ནང་དོན་གྱི་ཁྱབ་ཁོངས་ལྷ་ཆེ་བ་དང་། རྣམ་གྲངས་མང་བ། རིག་གཞུང་ཆེན་
ཁག་ལས་བཞུལ་བས་ཆད་ལྷན་དང་མི་འགྲིག་ས་གཤེད་དཀའ་བས་མཁས་དབང་རྣམས་ཀྱིས་དོན་བཅོས་
ཕྱིད་པར་མཐོན་མཐོན་ནོ།

བང་སོག་གི་ཡིན་གོ་ལ་མེད་སོག་སྤྱོད་ཞིབ་འཇུག་ཁབ་ནས།

2000ལོའི་ཟླ་བ10པའི་ཆོས་20ཉིན།

[illegible][illegible]

2000 10 6 10 15 20 25

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇರುವ
ಮಹಾಕವಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.

...የሚታዩት ስራ በጥሩ ሁኔታ ሲኖር ይታወቃል፡፡

[illegible][illegible]

前 言

《藏蒙汉对照大辞典》历经数载,几易其稿,终于和广大读者见面了。这是迄今为止国内外第一部藏、蒙、汉三种文字对照的综合性工具书。该书共收录藏语词汇 6 万余条,其中,收录了大量的藏医学、蒙医学的名词术语和佛教词汇,是学习和进行藏、蒙、汉对照翻译的大型工具书。

该书被列为国家“九五”重点出版图书项目。

编纂一部《藏蒙汉对照大辞典》是我所多年的重点科研课题。早在 80 年代初,我所著名藏学家、藏蒙翻译家齐·嘎拉森译审曾出版过一部《藏蒙医学词典》,受到有关部门和学者的好评。但限于当时的历史条件,该词典收录词目少、内容欠缺,出版后各地读者纷纷来信来函,要求增加内容,提高其使用价值。嘎先生根据读者要求准备重新补编,但因老人家过早离开人世而未能如愿。为了实现嘎老先生的夙愿,1990 年始我所组织人力,重新进行了编写。这次编写时,根据藏、蒙民族的交往历史和当今藏学、蒙古学发展的需要,以张怡荪主编的《藏汉大辞典》为蓝本,参考了格西曲札编写的《藏文辞典》、于道泉主编的《藏汉对照拉萨口语词典》、额尔敦朝鲁先生提供的线装本《贤劫千佛号》及有关工具书近 50 种,使这部《藏蒙汉对照大辞典》涉猎范围更广,更具特色。

从历史上看,藏、蒙民族之间的关系源远流长,文化交流非常密切。早在 1247 年成吉思汗孙子阔端与西藏萨迦派四世祖贡嘎坚赞在凉州会见,开始了蒙古族与藏传佛教的联系。继而忽必烈汗邀请萨迦派第五代祖师八思巴·洛追坚赞为国师,并封赐玉印,加强了他们之间的联系。特别是 16 世纪末藏传佛教广泛传入蒙古地区,广阔的大漠南北开始兴建庙宇,藏文经典大量传入,《甘珠尔经》、《丹珠尔经》等经典书籍陆续被译成蒙古文。藏族文化随之渗透到蒙古

族的语言、文字、文学、艺术、医学、历史、天文、历法、建筑及风俗习惯等各个领域。从而蒙古族文化进入了一个特殊繁荣发展的历史时期。

藏医学和蒙医学的交流更为密切。早在公元8世纪藏医学家宇妥·云丹贡布撰写《四部医典》时,曾与蒙古族医学家进行医学交流,对当时蒙古族医学取得的成就惊叹不已。在《四部医典》的某些章节中吸收了蒙医的内容,如“蒙古灸”、“脑昏痛”等。16世纪末,随着藏传佛教的传入,《四部医典》也传到蒙古地区,被译成蒙古文。藏医的其他经典著作《兰塔布》、《蓝琉璃》等也陆续被译成蒙古文。这些著作以木刻版本或手抄本的形式流传于蒙古地区,成为蒙古族医生学习的必读本。在其影响之下涌现出很多著名的医学家和杰出的医生。他们著书立说,在其著作中把藏医学的理论与传统蒙医学进行有机地结合,融会贯通,丰富了蒙医学的理论和临床经验,为蒙医学的发展打下了坚实的基础。如:18世纪卫拉特蒙古著名医学家松巴堪布·伊希巴拉珠尔及其著作《甘露四部》、《认药水晶鉴》;19世纪卫拉特蒙古著名方剂学家明如勒·占布拉却吉丹僧璞仁来及其著作《蒙医金匱》;19世纪内蒙古奈曼旗著名蒙药学家占布拉道尔吉及其著作《蒙药正典》等为其典型代表,同时,被译成蒙文的藏医经典著作《四部医典》及其他著作也成为国内外各民族学习研究藏蒙医学借鉴的主要蓝本。

蒙古族学者用藏文书写了佛学及蒙古族医学、哲学、历史、语言、文字、文学、艺术、历算等方面的大量著作。对这些著作的挖掘整理,是促进蒙古学、藏学发展的一项重要研究课题。

释迦牟尼佛教由公元8世纪由印度传入西藏,历经曲折,并逐渐发展成为藏传佛教。它从16世纪末广泛传入蒙古地区及俄罗斯东部,影响深远。佛教不是单纯的宗教问题,而属于综合性的学术范畴。诸如佛学中蕴涵的辩证观、医学、藏秘功、历算等,具有重要的研究价值,值得我们多元化、多角度进行科学研究和探讨。

当今藏学、蒙古学,特别是藏医学和蒙医学是世界学术界研究的热门课题。这部《藏蒙汉对照大辞典》的出版,对国内外藏学、蒙

古学的研究,具有较高的学术价值和实用价值,是社会科学领域内值得称赞的科研成果,将有益于全人类文化的进步与发展。所以在编写本辞典时从这一实际出发,较完整地收录了藏医学、蒙医学的名词术语和藏传佛教词汇。

为使这部《藏蒙汉对照大辞典》早日与读者见面,编纂人员群贤与共,通力合作,艰辛努力。特别是特木尔其都尔、钢卓力克、孟根其木格三位主编,他们兼通藏、蒙、汉三种文字,发挥各自所长,不分严寒酷暑,克服重重困难,为这部辞典的出版做出了突出贡献。

本辞典在编纂过程中,得到国家民委、内蒙古政协、内蒙古财政厅、青海塔尔寺、锡林郭勒盟民委的支持和赞助,并受到国际著名蒙古语言学家、内蒙古大学清格尔泰教授,原全国人大民族委员会顾问、著名学者、已故民族问题专家史筠教授,国家民委文靖副主任,中国藏学研究中心副主任胡坦教授,中国藏语系高级佛学院研究员丹迥·冉纳班杂活佛,中央民族大学藏学院院长班班多杰教授和扎巴军乃先生,中央民族大学白荫泰教授、格桑居冕教授,内蒙古大学蒙古语文研究所贾拉森教授等专家、学者的指点和鼓励,在此我们向这些支持和给予帮助的单位 and 专家学者致以衷心的感谢。特别是辽宁民族出版社原副总编辑额尔敦朝鲁同志对本辞典的编辑出版付出了大量的心血,在此亦表示由衷的谢意。

这部辞典涉及内容广、门类多、跨学科,疏漏和不当之处在所难免,恳请专家、学者斧正。

内蒙古锡林郭勒盟蒙医研究所

2000年10月20日

ཆེག་ལྟངས།

དང་པོ། ཆེག་མཛོད་འདིའི་ས་བཅད་ནི་བོད་ཡིག་གཙོ་བོར་བཟུང་ནས་སོག་ཡིག་དང་བྱ་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་འཕྱར་ཡིག་ཤན་ལྷུར་ཡོད་ཅིང་མིང་དོན་པན་ཚུན་འགལ་ཟླ་མེད་པར་བལྟས་པ་ཅམ་གྱིས་གསལ་བྱུང་། འོན་ཀྱང་སྐད་དིགས་སོ་སོའི་བཤད་སྟེལ་མི་འདྲ་བས་ས་བཅད་འགལ་རེའི་མིང་དོན་པན་ཚུན་གཅིག་པ་གཅིག་ཀྱང་ཡོང་ཐབས་མེད།

གཉིས་པ། ཆེག་མཛོད་འདིའི་ཆེག་རིམ་ནི་བོད་ཡིག་གི་ཀ་ཁའི་རིམ་པ་ལྟར་བསྒྲིགས་ཡོད་ཅིང་སོག་མར་མིང་རྒྱང་དང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་མིང་ཆོགས་བཞོད་ཅིང་མཐའ་མར་སྟོན་འབྲུག་ཡོད་པའི་མིང་རྒྱང་དང་མིང་ཆོགས་བཞོད་ཡོད། མིང་རྒྱང་དང་མིང་ཆོགས་འགལ་རེའི་ས་བཅད་ལ་བོད་ཀྱི་དབྱངས་ཡིག་གི་རིམ་པ་ལྟར་བཞོད་ཡོད་ཅིང་། དབྱངས་ཡིག་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ན་སོག་མར་རྗེས་འབྲུག་མེད་པའི་མིང་ནམས་བཞོད་དེ་རྗེས་སུ་རྗེས་འབྲུག་ཡོད་པ་ཅན་ནམས་བཞོད་ཡོད།

གསུམ་པ། ཆེག་མཛོད་འདིའི་བོད་སྐད་རྒྱན་འབྲམས་ནམས་སྒྱིར་བཏང་སོག་སྐད་དང་བྱ་སྐད་ནང་གི་རྒྱན་འབྲམས་བཛོད་ལྟངས་ལྟར་བསྒྱུར་བ་ལས་བོད་ཡིག་གི་འབྲུ་དོན་ལྟར་བསྒྱུར་མེད།

བཞི་པ། མིང་གཅིག་དོན་མང་འབྲུག་པ་ནི། སོག་ཡིག་ལ་འདི་ལྟར་① ② ③ བཞོད་ཡོད་ཅིང་། བྱ་ཡིག་ལ་འདི་ལྟར་⊖ ⊖ ⊖ སོགས་བཞོད་ནས་མཚོན་ཉགས་བྲིས་ཡོད། དཔེར་ན། “གལ་དུ་འཛིན་པ།” བོད་ཡིག་ཤོག་གྲངས་207ཡི་ངོས་སུ་⊖ 駁斥 ⊖ 承认 ⊖ 重视 རྟོན་ཉེའི་ཆེག་གིས་འབྲེལ་བ་ལས་མཚོན་ཉགས་བྲིས་མེད། དཔེར་ན། ཤོག་གྲངས་222ཡི་ངོས་སུ་ “གོས་ཐེགས་པོ་破烂衣服, 旧衣服”。

ལྔ་པ། ཆེག་མཛོད་འདིའི་ནང་དུ་དམིགས་བསལ་གྱི་དཔེ་མིང་(དཔེར་ན། 《བཀའ་འཕྱར》)དང་། མེ་མིང་(དཔེར་ན། སངས་བྱུས་ཤུའུ་བུབ་པ།) ས་མིང་(དཔེར་ན། མ་བྱང་པོ་ཉ་ལ།) མ་གཏོགས་སྒྱིར་བཏང་གི་དཔེ་མིང་དང་མེ་མིང་ས་མིང་ནམས་བཟུ་རུབ་བྱས་མེད།

དྲུག་པ། སངས་བྱུས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐ་སྟད་བསྒྱུར་སྟངས་ནི་ཆོས་གཞུང་ནང་རྒྱན་སྟོད་ཐ་སྟད་དང་སྟེལ་རྒྱན་བཤད་སྟེལ་ནམས་སྟོན་གྱི་འབྲི་ལུགས་ལྟར་བཞོད་ཡོད།

བདུན་པ། ཆེག་མཛོད་འདིའི་མིང་བརྟུལ་ཤས་མ་གཏོགས་མཚན་འབྲེལ་བྱས་འདེབས་བྱས་མེད།

凡 例

一、本辞典的条目以藏文为主,兼有蒙古语和汉语翻译词目,一一对照,词义互不矛盾,一目了然。但由于各语言的用语习惯不同,极个别条目的词义,不可能完全相符。

二、本辞典按藏文字母顺序分部排列,先列单语基,次列复语基,最后列带有前加字的语基,单、复语基的各个词条,分别按藏文元音顺序排列,同元音的词条,先列没有后加字的语基,次列有后加字的语基。

三、本辞典对藏语熟语的翻译,一般以蒙古语和汉语中的相应熟语进行对应翻译,不完全局限于藏语的词义。

四、对多义词,蒙古文用① ② ③,汉文用㊶ ㊷ ㊸等分别做了标记。如第 207 页“གཤམ་བྱུང་འཛིན་པ། ㊶驳斥㊷承认㊸重视”。用近义词释义时未标明序号,如第 222 页“གོས་ཟེགས་པ། 破烂衣服,旧衣服”。

五、本辞典除极特殊的书名(如《甘珠尔经》)、人名(如释迦牟尼佛)、地名(如布达拉宫)以外,一般的书名、人名和地名未收录在内。

六、佛教词汇的翻译采用了经文中的常用词汇、习惯用语,并沿用了其习惯写法。

七、本辞典除极个别词条以外未做扩充注释。